Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2024/6861

2024 11 28

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto rezoliucija

ES demokratinės pažangos planavimas. Rezoliucija kitai teisėkūros institucijų kadencijai

(C/2024/6861)

Pranešėjai: **Christa SCHWENG (I grupė)**
Cinzia DEL RIO (II grupė)
Ioannis VARDAKASTANIS (III grupė)

Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnio 4 dalis
Priimta plenarinėje sesijoje	2024 9 18
Plenarinė sesija Nr.	590
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	193 / 7 / 6

TURINYS

Puslapis

1. ES demokratinės pažangos planavimas. Rezoliucija kitai teisėkūros institucijų kadencijai 1
2. ES sėkmės istorija ryžtingai reaguojant į ateities iššūkius 2
3. ES kaip pasaulinio masto veikėja, siekianti taikos, saugumo, prekybos ir pažangos 3
4. Užtikrinti mūsų vertybes, pagarbą pagrindinėms teisėms ir įvairovę 4
5. Pasirengimas plėtrai ir reformoms 5
6. Užtikrinti tvarų ir įtraukų ES augimą, konkurencingumą ir investicijas 6
7. Socialinis apsaugos aspektas – užimtumas, įgūdžiai ir teisinga pertvarka 9
8. Sveikatos ir deramų gyvenimo sąlygų užtikrinimas. Tvirtas visuomeninis aspektas 11
9. Piliečių dalyvavimas, patikima pilietinė erdvė ir prasmingas pilietinis dialogas 13

1. ES demokratinės pažangos planavimas. Rezoliucija kitai teisėkūros institucijų kadencijai

1.1. Naujosios kadencijos Europos Parlamentas ir Europos Komisija kartu su Europos Sąjungos Taryba stovės už ES vairo ateinančius penkerius metus ir vėliau. Šalių vyriausybės išdėstė savo nuomonę Versalio ir Granados deklaracijose. Piliečiai savo nuomonę išreiškė per Konferenciją dėl Europos ateities. Atsižvelgdamas į savo pateiktas rekomendacijas konferencijai (ypač į 36 ir 39 pasiūlymus, kuriais siekiama EESRK suteikti aiškų vaidmenį dalyvaujamuosiuose procesuose), EESRK surengė pirmąją Pilietinės visuomenės savaitę, per kurią buvo konsultuojamasi su piliečiais, įskaitant jaunimą, socialiniais partneriais ir pilietinės visuomenės organizacijomis (PVO). Jos rezultatas – išsamus veiksmų, kurių reikia imtis siekiant stiprinti ir apsaugoti demokratinius principus per kitą ES kadenciją, rinkinys.

1.2. Atsižvelgdamas į daugybines šiuo metu iškilusias krizes, EESRK primygtinai ragina naująjį Europos Parlamentą ir Europos Komisiją, kuriuos piliečiai teisėtai išrinko balsuodami 2024 m. birželio mėn. rinkimuose, pasitelkti Konferencijoje dėl Europos ateities ir Pilietinės visuomenės savaitės renginyje suformuotą ateities viziją ir pasinaudoti atstovavimo EESRK įvairove, kad būtų sustiprintos tarptautinės ES pozicijos, įtvirtinta ES institucinė struktūra, suteiktas tvirtas pagrindas mūsų bendroms vertybėms, o mūsų ekonomika būtų nukreipta į tvarią ateitį, kur jos pagrindu taptų pažangus, įtraukus socialinis modelis – tai, kas nepaprastai svarbu pažangai, vienybei ir konkurencingumui.

1.3. ***EESRK prašo Europos Sąjungos institucijų sukurti šešialypę saugumo koncepciją, kurioje:***

— ***ES saugo savo piliečius nuo išorės grėsmių. Tam reikia ES išorės politikos, kuri būtų orientuota į tvirtesnes pagrindines teises ir būtų patikimesnė dėl bendros ES gynybos politikos ir bendros užsienio politikos; ES taip pat reikia nuosavų išteklių, kad ji galėtų tinkamai vykdyti savo taikos, konfliktų prevencijos ir jų sureguliavimo politiką;***

— ***ES apsaugo žmones nuo vidaus grėsmių, visų pirma susijusių su sveikata, demografiniais pokyčiais ir skurdu, ir kuri užtikrina prieinamą visuotinę socialinę apsaugą ir gerovę visoje Europoje;***

— ***ES užtikrina konkurencingą socialinę rinkos ekonomiką, grindžiamą ekosistemomis, kuriomis puoselėjamas našumas, inovacijos, kokybiškos darbo vietos ir visiškas užimtumas, o konkurencingumas grindžiamas ES gebėjimu pirmauti aplinkos tvarumo ir socialinės bei technologinės pažangos srityje;***

— ***ES kuria atsparią ekonomiką visiems, užtikrindama veiksmingą makroekonominės politikos koordinavimą valstybėse narėse, kartu apsaugant jų piliečių ekonominę gerovę; užtikrindama tvarų Europos įmonių konkurencingumą ir išsaugodama perkamąją galią, kartu veiksmingai kovodama su infliacija; užtikrindama finansinę įtrauktį ir skatindama finansinį švietimą; kurdama teisingo apmokestinimo sistemas; kovodama su pinigų plovimu; ir rengdama Europos biudžetą, kuris suteiktų ES pakankamai finansinių išteklių savo politiniams tikslams pasiekti, nė vieno nepaliekant nuošalyje;***

— ***ES užtikrina dialogą ir socialinių partnerių, organizuotos pilietinės visuomenės ir piliečių dalyvavimą, kad būtų galima prisitaikyti prie sudėtingos ir pokyčius skatinančios šiandienos ir artimiausios ateities. Taikos naudą turėtų pajusti visi mūsų visuomenės elementai ir grupės;***

— ***ES apsaugo nuo dabartinės ir būsimos klimato kaitos, taršos ir biologinės įvairovės nykimo grėsmės. Klimato krizė kelia pavojų žmonių gyvybėms ir pragyvenimo šaltiniams. ES turi imtis veiksmų, kad iki 2040 m. 90 proc. sumažintų išmetamųjų teršalų kiekį, didintų atsparumą klimato kaitai ir atkurtų gamtą bei biologinę įvairovę, kad ES ir visame pasaulyje nekiltų pavojaus būtiniausiems poreikiams (maisto, vandens, energijos, visuomenės sveikatos ir kt.) patenkinti reikalingiems ištekliams.***

2. ES sėkmės istorija ryžtingai reaguojant į ateities iššūkius

2.1. Europos Sąjungos pagrindas – visuotinės vertybės, teisės ir teisinės valstybės principas. Būtent tai, kartu su 80 metų taikos, yra esminis šios Europos sėkmės istorijos elementas. Europiečiams teko išgyventi nelengvus laikotarpius – ES yra dviejų pasaulinių karų palikuonė, – tačiau akivaizdu, kad jiems einasi geriau nei bet kuriam jų konkurentui ar kaimyninėms šalims. Nekyla jokių abejonių, kad nuo pat ES įkūrimo ilgą laiką galėjome džiaugtis taika, ekonominiu klestėjimu ir socialine pažanga.

2.2. Per COVID-19 pandemiją visi ES piliečiai galėjo nemokamai pasiskiepyti, jiems taip pat netrūko maisto. Kaip atsaką į vaikų ir jaunuolių kampaniją už kovą su klimato kaita ji priėmė plačiausio užmojo tvarios aplinkos programą – Europos žaliąjį kursą, kuriuo siekiama iki 2050 m. neutralizuoti Europos poveikį klimatui. ES ėmėsi veiksmų kovoti su visų rūšių diskriminacija. Nepriklausomai nuo to, ar įmonės, socialinės ekonomikos subjektai ir savarankiškai dirbantys asmenys yra įsisteigę didelėje, ar mažoje valstybėje narėje, jie turi prieigą prie 450 mln. vartotojų, turinčių lygias galimybes, rinką, kurioje visi ekonominės veiklos vykdytojai gali veikti stabilioje aplinkoje.

2.3. ES ekonomika geriausiai apsaugo žmones ir siekia išnaudoti talentus. Ji taip pat siekia apsaugoti patentus ir regioninius produktus ir pirmauja skaitmeninės ekonomikos reglamentavimo srityje. Visos į ES įstojusios šalys gyvenimo lygį ir darbo sąlygas pagerino labiau ir greičiau nei bet kuri kita šalis šiame regione. Teisėmis grindžiamas požiūris į laisvą asmenų judėjimą yra labai svarbus siekiant užtikrinti pažangą, teisingumą ir gilesnę integraciją. EESRK tikisi, kad taip bus ir tose šalyse, kurios netrukus prisijungs prie ES šeimos.

2.4. Šių bendrų laimėjimų nebegalima laikyti savaime suprantamu dalyku. Šiuo metu ES susiduria su naujomis grėsmėmis, taip pat senais ir naujais iššūkiais. Rusijos ir Kinijos mezgami ryšiai su besiformuojančios rinkos ekonomikos šalimis (pvz., BRICS ir Persijos įlankos šalimis) keičia pasaulinę geopolitinę aplinką ir ekonomines partnerystes. Reikėtų pabrėžti, kad, priešingai nei ES, šalys, kurios nėra demokratinės valstybės, vykdo agresyvią ir įžūlią užsienio politiką, kuria atsiriboja nuo žmogaus teisių ir darnaus vystymosi. Jų vykdomos finansinės investicijos galutinai pakeitė pasaulinę finansų struktūrą ir privertė ieškoti naujos pusiausvyros. Netgi JAV, jei šiais metais į valdžią sugrįš populistinės jėgos, rizikuoja prarasti patikimo partnerio vardą.

2.5. Taigi ES susiduria su netikrumu rizikingų situacijų, kurias lemia karai, pavyzdžiui, Ukrainoje ir Gazoje, akivaizdoje ir ji turi visame pasaulyje ieškoti sąjungininkų, kurie irgi remiasi teisinės valstybės principais ir gerbia pagrindines teises – būtent šios vertybės saisto ES valstybes nares.

2.6. Įvairias sudėtingas ekonomikos, sveikatos ir geopolitines krizes išgyvenę piliečiai jaučia šį netikrumą ir nori, kad jų institucijos – Europos, nacionalinės, regioninės ar vietos lygmens – juos apsaugotų nuo nepalankių gyvenimiškų aplinkybių, kurios gali atsirasti dėl išorės ar ekonominės rizikos, išpuolių prieš mūsų pagrindines vertybes, grėsmių sveikatai ar deramų pajamų praradimo.

3. **ES kaip pasaulinio masto veikėja, siekianti taikos, saugumo, prekybos ir pažangos**

3.1. Per pastaruosius kelerius metus ES sugebėjo įveikti krizes pasitelkdama savo pagrindinius principus ir tvirtai susivienijusias valstybes nares. Tai jai pavyko taip pat dėl jos fiskalinio pajėgumo, kurį tvirtai remia jos valstybės narės ir kuris užtikrino greitą atsaką ir gebėjimą imtis veiksmų.

3.2. Valstybės narės pačios negali susidoroti su šiandienos iššūkiais, tačiau susivienijusios jos gali daryti įtaką ateičiai. Dėl klimato kaitos ir laipsniško iškastinio kuro atsisakymo reikės naujos ES strateginio savarankiškumo politikos, tačiau dėl to taip pat pasikeis pasaulinė galios pusiausvyra ir kils pavojus, kad pasauliniai konfliktai dar labiau paaštrės. Vietoj nacionalinių atsakomųjų veiksmų, kurie silpnina ES, Europa turi turėti aiškią viziją ir tvirtesnį, bendrą politinį vaidmenį šiomis naujomis geopolitinėmis aplinkybėmis, kad galėtų veiksmingiau ir greičiau reaguoti.

3.3. ES turėtų įgalinti savo piliečius ir užtikrinti jų saugumą tam tikrose srityse, apsaugant juos nuo išorės priešų; pavojaus sveikatai ir būsimų pandemijų; hibridinių grėsmių ir piktnaudžiavimo pažangiomis skaitmeninėmis technologijomis ar netinkamo jų naudojimo; skurdo, atskirties ir diskriminacijos grėsmės, kartu užtikrinant ekonomines ir darbo galimybes visiems; ekstremaliųjų klimato ir biologinės įvairovės situacijų grėsmės; ir galiausiai – nuo grėsmių dalyvaujamajai demokratijai, piliečiams aktyviai dalyvaujant pilietiniame, politiniame ir demokratiniame gyvenime.

3.4. ES yra ir privalo išlikti taikos kūrėja. Reikia gerinti jos diplomatinius pajėgumus, kad ES bendra saugumo ir gynybos politika būtų derinama su realiais gebėjimais spręsti konfliktus ir užkirsti jiems kelią. Šia politika turėtų būti apsaugoma nuo išorės kišimosi, kuriuo siekiama destabilizuoti visuomenes ir demokratines institucijas, ir ji turėtų būti pasitelkiama įgyvendinant naują daugiašališkumo koncepciją, laikantis tarptautinių teisės aktų. ES bendrai gynybos politikai taip pat reikalinga tikra, visavertė bendra užsienio politika, apimanti daugiau nei tik dabartinį tvirtesnį bendradarbiavimą (t. y. bendrą užsienio ir saugumo politiką). Šiuo tikslu ES turėtų būti suteiktos tinkamos materialinės ir nematerialinės priemonės, įskaitant nuosavus išteklius.

3.5. EESRK ragina:

— skatinti taiką, saugumą ir gynybą, pasaulinį teisingumą ir pasaulinę pažangą aktyviai siekiant taikos; remti daugiašalę sistemą; užtikrinti sąžiningą konkurenciją; spręsti skurdo problemą; skatinti socialinį ir pilietinį dialogą; skatinti demokratiją, žmogaus teises ir humanišką migracijos valdymo sistemą;

— siekti didesnės politinės integracijos; didesnio strateginio savarankiškumo ir bendros, tikros, visavertės užsienio politikos. Šiuo tikslu ES daugiašalėse institucijose turėtų turėti vieningą nuomonę ir pasinaudoti tarptautiniu euro, kaip strateginio turto, vaidmeniu. EESRK rekomenduoja į ES užsienio politiką įtraukti balsavimą kvalifikuota balsų dauguma;

— stiprinti ES bendrą saugumo ir gynybos politiką, be kita ko, skatinant bendras ES strategines ir ypatingos svarbos technologijas ir gynybos pajėgumus, ir stiprinti bendradarbiavimą su bendraminčiais partneriais;

— įgyvendinti JT darbotvarkę iki 2030 m. ir jos darnaus vystymosi tikslus, kaip visa apimančią ES strategiją, skirtą taikai, ekonominei, socialinei ir aplinkos apsaugos pažangai. Šis tikslas bus pasiektas tik struktūriškai ir prasmingai dalyvaujant pilietinei visuomenei;

— skatinti atvirą, taisyklėmis grindžiamą Europos prekybos politiką, papildančią ir pagrindžiančią kitas svarbias ES politikos kryptis pagrindinių teisių ir teisinės valstybės, taip pat klimato, skaitmeninimo, inovacijų, socialinės ir pramonės politikos srityse. Prekybos susitarimais turėtų būti didinamas atsparumas įvairinant importą, kuriant rinkos galimybes Europos įmonėms, gerinant saugumą ir mažinant geopolitinę riziką, kartu skatinant socialinių ir aplinkos apsaugos standartų laikymąsi ir užtikrinant vienodas sąlygas sąžiningai konkurencijai pasauliniu mastu. Jais suteikiama papildoma prieiga prie svarbiausiųjų žaliavų ir kitų išteklių, įskaitant energiją, gali padėti užtikrinti atsparias, tvarias ir atsakingas ES tiekimo grandines;

— pripažinti itin svarbų neseniai priimtos direktyvos dėl išsamaus patikrinimo vaidmenį ir paprašyti veiksmingai ją įgyvendinti, skatinant žmogaus teises ir aplinkos apsaugos aspektus, kurie yra neatsiejama tam tikrų tiekimo grandinių ir įmonių veiklos dalis.

4. **Užtikrinti mūsų vertybes, pagarbą pagrindinėms teisėms ir įvairovę**

4.1. Europa, kuri puoselėja įvairovę ir propaguoja teisinę valstybę ir pagrindines teises, yra darnios ir tolerantiškos visuomenės pagrindas. ES turėtų laikytis tvirtos pozicijos dėl teisinės valstybės kaip pagrindinio principo ir rodyti pavyzdį kovoje su dezinformacija ir diskriminacija. Visose šalyse, kurios nesilaiko teisinės valstybės principo, priešiškai reaguojama į moteris, LGBTQIA+ bendruomenę ir (arba) pažeidžiamas grupes. Kova už teisinę valstybę – tai kova už lygybę, nešališką mūsų vaikų švietimą, galimybę jaunimui išeiti į gatves siekiant tvarios ateities, o nepriklausomiems žurnalistams ir žmogaus teisių gynėjams – naudotis saviraiškos laisve. Teisinės valstybės principo laikymasis taip pat turi ekonominį aspektą, kuris daro įtaką sprendimams dėl prekybos ir investicijų, nes teisinės valstybės principu taip pat grindžiama stabili ir nuspėjama aplinka įmonėms ir vartotojams. EESRK ragina ES imtis veiksmų, kad būtų laikomasi teisinės valstybės principo visoje ES ir už jos ribų.

4.2. Visos diskusijos apie ES sėkmę turi būti pagrįstos pagrindinėmis demokratijos, solidarumo, žmogaus teisių, lygybės, tvarumo ir teisinės valstybės vertybėmis. Socialiniai partneriai ir pilietinės visuomenės organizacijos atlieka pagrindinį vaidmenį puoselėjant ir stiprinant šias vertybes. Jų nenuilstamos pastangos skatinti piliečių dalyvavimą ir aktyvų pilietiškumą, remti pilietinį ir socialinį dialogą, ginti žmogaus teises ir puoselėti demokratinę praktiką yra neįkainojamas turtas, prisidedantis prie ES tvirtumo, atsparumo ir atstovaujamumo.

4.3. Visų pirma reikia pripažinti ir akcentuoti pilietinės visuomenės organizacijų (PVO) esminį vaidmenį apsaugant šiuos principus, nes jis suteikia prasmingumo visapusiškai Europos, kurios siekiame, vizijai.

4.4. Todėl EESRK ragina:

— ES imtis veiksmų, kad išnagrinėjus sprendimų priėmimo mechanizmų pakeitimus ateityje galiausiai būtų atitinkamai persvarstyta Sutartis užtikrinant pagarbą teisinės valstybės principui, pagrindinėms teisėms ir įvairovei. Demokratija turi būti saugoma nuo vidaus ir išorės grėsmių plėtojant palankią pilietinę erdvę ES viduje ir už jos ribų ir iš dalies pakeičiant demokratijos gynimo dokumentų rinkinį, kad būtų pašalintos spragos, kenkiančios demokratinėms institucijoms;

— sukurti Europos demokratijos skydą kaip apsaugą nuo užsienio šalių kišimosi ir dezinformacijos ir išsaugoti demokratinių procesų vientisumą visoje ES;

— pagal Migracijos ir prieglobsčio paktą užtikrinti, kad ES pasiektų tinkamą veiksmingo ir realistiško, humaniško ir tvaraus migracijos valdymo pusiausvyrą, skatindama teisėtus atvykimo į ES būdus ir kartu užtikrindama savo išorės sienų saugumą ir kontrolę, teisėmis grindžiamą požiūrį į prieglobstį ir migrantų bei pabėgėlių įtrauktį į darbo rinką. Visiška pagarba žmogaus teisėms ir valstybių narių solidarumas turi būti užtikrinti nuolat;

— imtis skubių veiksmų, kad būtų sukurta visų amžiaus grupių žmonių lygybės sąjunga. Tai reiškia, kad reikės stiprinti esamas kovos su diskriminacija teisines sistemas ir užtikrinti visišką įgyvendinimą bei vykdymo užtikrinimą. Tam taip pat reikia sustiprinti už lygybę atsakingo Komisijos nario pareigybę naujojoje Komisijos narių kolegijoje ir užtikrinti, kad lygybės klausimui būtų skirtas specialus postas ir atskiras generalinis direktoratas.

5. **Pasirengimas plėtrai ir reformoms**

5.1. Siekiant užtikrinti, kad įgyvendinant Europos projektą ir toliau būtų siekiama taikos, klestėjimo ir demokratijos, ir sukurti ilgalaikį stabilumą mūsų žemyne, turime į savo šeimą priimti naujus narius iš Vakarų Balkanų ir Rusijos kaimyninių šalių, pavyzdžiui, Ukrainos, Moldovos ir Sakartvelo. Sąjungai, kurią sudaro 30–35 šalys, dabartiniai ES sprendimų priėmimo procesai gali būti netinkami. Naujajai Europos Komisijai teks svarbi užduotis parengti ir prireikus pritaikyti institucijas, kartu atidžiai stebint šalių kandidačių pažangą perimant pagrindines ES vertybes ir jos *acquis*. Glaudžiai bendradarbiaudama su Europos Parlamentu, naujoji Komisija turi užtikrinti, kad bet kokia būsima plėtra būtų naudinga ir ES, ir šalių kandidačių piliečiams ir kad būtų išlaikyti aukšti ES tvarumo standartai.

5.2. Tam taip pat reikia pakoreguoti ES biudžetą ir ES nuosavus išteklius, kad būtų galima įgyvendinti Europos investicijų politiką. Šiuo atžvilgiu galėtų būti naudinga įgyvendinant priemonę „Next Generation EU“ įgyta patirtis.

5.3. Šis procesas turėtų paskatinti organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimą, konkretų vaidmenį atliekant socialiniams partneriams, ir visos politinės partijos turėtų įsipareigoti ginti savo teisę jungtis į asociacijas, saviraiškos teisę ir laisvą spaudą bei žiniasklaidą ir kovoti su bet kokiu informacijos monopoliu ar manipuliavimu viešuoju diskursu.

5.4. Sanglaudos politika tebėra vienas pagrindinių ramsčių, kuriais ES galima priartinti prie jos piliečių, taip pat sumažinti ES regionų skirtumus ir žmonių nelygybę. Prie būsimų poreikių pritaikyta sanglaudos politika turi išlikti tvirta investicijų politika, skirta ekonominei, socialinei ir teritorinei sanglaudai visoje ES remti, kartu užtikrinant lygias galimybes ir gerinant gyvenimo ir darbo sąlygas visiems. Jos pagrindinis principas, pagal kurį „niekas neturėtų būti paliktas nuošalyje“, tebėra tvirtas ir aktualus. Pilietinės visuomenės organizacijos yra pasirengusios toliau siekti sanglaudos tikslų taikant partnerystės principą, daugiapakopį ir pasidalijamąjį valdymą. Ypač daug dėmesio turėtų būti skiriama regionams, kuriems būdingos specifinės savybės, pavyzdžiui, atokiausiems regionams, kalnų vietovėms ir saloms. Daugiametė finansinė programa (DFP) turėtų padėti įveikti plėtros keliamus iššūkius, taip pat regionų skirtumų grėsmę, kurią gali sukelti saugumo darbotvarkė, jeigu nebus patikimos, tinkamai finansuojamos regioninės ir vietos sanglaudos politikos.

5.5. Atsižvelgdamas į tai, EESRK prašo išlaikyti konkretaus Komisijos nario, atsakingo už šią svarbią politiką, postą ir nepritaria tam, kad sanglaudos politika taptų paprasta ekonomikos gaivinimo arba reagavimo į ekstremaliąsias krizes priemone.

5.6. EESRK jau žengė svarbų žingsnį plėtros link, suteikdamas šalių kandidačių pilietinės visuomenės organizacijų atstovams teises *ad hoc* dalyvauti tam tikruose EESRK posėdžiuose. Raginame kitas ES institucijas pasekti mūsų pavyzdžiu ir sudaryti sąlygas šalių kandidačių atstovams dalyvauti eiliniuose ES posėdžiuose. Tai bus akivaizdus ženklas, rodantis ES pasiryžimą tęsti plėtros procesą ir suteikti žmonėms iš šių šalių galimybę sužinoti, kaip veikia EESRK ir ES apskritai.

5.7. EESRK ragina:

— Europos Parlamentą pasekti EESRK pavyzdžiu ir bent iš dalies įtraukti šalis kandidates į kasdienį ES darbą pasitelkiant tvirtesnės partnerystės iniciatyvas;

— užtikrinti, kad ES sanglaudos politika atitiktų būsimus poreikius, taikant subalansuotas ir teisingas perskirstymo priemones regionams ir piliečiams tiek šalyse kandidatėse, tiek dabartinių valstybių narių regionuose, kurie dėl plėtros patiria daugiau pokyčių;

— ES apsvarstyti galimybę stojimo į ES procese įvesti balsavimą kvalifikuota balsų dauguma bent jau visais tarpiniais etapais ir užtikrinti, kad sprendimai būtų atviri, skaidrūs ir prieinami platesnei visuomenei. Reikėtų priimti griežtesnes pagrindinių teisių vykdymo užtikrinimo priemones.

6. **Užtikrinti tvarų ir įtraukų ES augimą, konkurencingumą ir investicijas**

6.1. Atsižvelgdami į naujas geopolitines realijas ir vis sudėtingesnius iššūkius, raginame ES institucijas imtis ryžtingų veiksmų, kad būtų užtikrintas ilgalaikis ES konkurencingumas, klestėjimas ir lyderystė pasaulinėje arenoje. Prognozuojama, kad ES tenkanti dalis pasaulio ekonomikoje iki 2050 m. nuolat mažės – nuo beveik 15 proc. iki 9 proc. ([1]). Todėl būtina tobulinti visas politikos sritis, padedančias stiprinti ES našumą ir tvarų konkurencingumą. Investicijos į inovacijas ir gamybą, kurios būtinos atviram strateginiam savarankiškumui sustiprinti, pavyzdžiui, į nulinio ŠESD balanso pramonę, žiedinę ekonomiką, ypatingos svarbos žaliavas, Lustų akto reglamentuojamą sritį ir gynybos bei strategines technologijas, yra neatidėliotinos ir turėtų būti suderintos su bendrais socialiniais ir aplinkos apsaugos tikslais, skatinant ateities kartų gerovę.

6.2. Pastaraisiais metais pastebima klimato kaita, tarša ir biologinės įvairovės pokyčiai paskatino Europą įsipareigoti įgyvendinti savo žaliąjį kursą. ES skubiai reikia tvirto žaliojo ir socialinio kurso, grindžiamo gerovės ekonomika ir nauja žmonių ir planetos gerovės koncepcija, užtikrinant teisingą pertvarką ir žmogaus teisėmis grindžiamą požiūrį. Siekiant, kad šia iniciatyva nebūtų užkraunama didelė našta įmonėms, reikia užtikrinti tinkamą ir veiksmingą jos įgyvendinimą parengiant realistiškus veiksmų planus nacionaliniu lygmeniu ir remiant įmones, ypač MVĮ, kad būtų išlaikytas konkurencingumas ir užtikrintas visiškas ir kokybiškas užimtumas.

6.3. ES mėlynasis kursas taip pat yra viena iš pagrindinių prioritetinių sričių. Kadangi vanduo yra gyvybiškai svarbus ir atsižvelgiant į dabartinius bei būsimus iššūkius, su kuriais susiduria pasaulis ir mūsų žemynas, vanduo turėtų būti laikomas vienu iš prioritetu, o ES mėlynasis kursas turėtų būti priimtas kaip atskira strateginė politika, nes vandens politika nėra vien tik klimato politika. Mėlynasis kursas ir žaliasis kursas iš dalies sutampa, tačiau jų veikimo sritys ir metodai skiriasi. Europa su vandeniu susijusius iššūkius gali paversti naujomis technologinės plėtros, visuomenės pažangos, naujų darbo vietų kūrimo, įgūdžių ir verslo augimo galimybėmis, kartu saugant aplinką ir vandens išteklius visų labui.

6.4. Europa turi didžiulį inovacijų potencialą, dėl kurio mūsų ekonomika gali konkuruoti pasauliniu mastu. Tačiau demografiniai pokyčiai, nepakankamos investicijos į ateitį orientuotas švietimo sistemas ir naujus įgūdžius, prastos darbo sąlygos tam tikruose sektoriuose ir ribotos judumo galimybės, dėl kurių trūksta darbo jėgos, kliudo teisingam ir tvariam ekonomikos augimui tiek nacionaliniu, tiek regioniniu lygmenimis. Europa turi pirmauti pasauliniu mastu konkuruojant dėl talentų ir pasiūlyti patrauklią vietą gyventi ir dirbti, nepamirštant protų nutekėjimo rizikos ES viduje ir iš trečiųjų šalių. Norint sėkmingai įgyvendinti šios srities politikos iniciatyvą, reikės laikytis holistinio požiūrio, kuriuo būtų atsižvelgiama į visus skirtingus šių iššūkių aspektus. Siekiant prisidėti prie šių sparčių pokyčių darbo pasaulyje, didelis privalumas yra socialinis dialogas.

6.5. ES ekonomikos, kurioje įmonėms, darbuotojams ir plačiajai visuomenei būtų suteikta daugiau galimybių, pagrindas turi būti sklandžiai veikianti ir modernizuota bendroji rinka. Investicijas į naujas technologijas reikia skatinti į ateitį orientuota ir stabilia reglamentavimo sistema, pagrįsta nuspėjama politika tiek ES, tiek nacionaliniu lygmeniu. Valstybės narės ir ES turėtų užtikrinti, kad kuriant tokioms investicijoms remti skirtus finansavimo mechanizmus nebūtų iškraipoma konkurencija.

([1]) PwC (2017 m.), *The long view: how will the global economic order change by 2050?* (liet. „Ilgalaikė perspektyva: kaip iki 2050 m. pasikeis pasaulio ekonomikos tvarka?“).

6.6. Kad būtų remiami šie tikslai ES reglamentavimo sistema turėtų užtikrinti teisinį tikrumą ir nuspėjamumą, būti geriau integruota ir nuoseklesnė įvairiose politikos srityse, būti atvira inovatyviems metodams ir standartiškai skaitmeninė, kartu užkertant kelią pernelyg dideliam reglamentavimui ir siekiant sumažinti bereikalingą administracinę naštą, tačiau nepakenkiant pagrindiniams teisėkūros tikslams. Dėl vis dažnesnės nacionalinių vyriausybių polinkio pirmiausia rūpintis tariamais nacionaliniais interesais bendroji rinka tampa fragmentiška ir ne tokia veiksminga. ES institucijos privalo užtikrinti veiksmingą ES taisyklių įgyvendinimą ir nedelsdamos imtis veiksmų prieš reikalavimų nesilaikančias valstybes nares. Reikia reglamentavimo sistemos, kuria būtų užtikrinama tinkama pusiausvyra tarp, viena vertus, inovacijų ir investicijų skatinimo ir, kita vertus, įvairių saugumo problemų sprendimo, kad būtų galima visapusiškai pasinaudoti Europos inovacijų potencialu naujų švarių technologijų srityje ir užtikrinti pradininko pranašumą nuo iškastinio kuro nepriklausančioms ekologiškesnėms pramonės šakoms. Taip pat reikia pasiekti, kad ši sistema taptų labiau integruota ekosistema, kurioje gamybos pramonė ir paslaugos papildo viena kitą.

6.7. Stipresnei, pokyčius skatinančiai ir konkurencingai pramoninei bazei reikia didelių investicijų, kurios turėtų būti finansuojamos, reguliuojamos ir įgyvendinamos taip, kad būtų išsaugotas bendrosios rinkos vientisumas ir panaikinti augimo, našumo ir inovacijų skirtumai tarp ES ir jos tarptautinių partnerių bei pagrindinių konkurentų. Reikėtų įgyvendinti veiksmingą pramonės politiką, kuria būtų konkurencingai dekarbonizuojama mūsų pramonė, plėtojamas ES konkurencinis pranašumas skaitmeninių ir švarių technologijų srityje, diversifikuojamos ir apsaugomos strateginės tiekimo grandinės, taip pat stiprinama Europos technologinė ir pramoninė bazė. Šiai politikai įgyvendinti reikalingos palankios teisingos pertvarkos priemonės, investicijos į modernų viešąjį administravimą ir paslaugas, infrastruktūrą ir kokybiškas visuotinės svarbos paslaugas.

6.8. Viešosios ir privačiosios investicijos valstybėse narėse turėtų būti skirtos jų infrastruktūrai atnaujinti. Siekiant užtikrinti viešųjų investicijų, kurias finansuoja ES arba atskiros valstybės narės, veiksmingumą, būtina jas koordinuoti visais lygmenimis. ES ekonomikos valdymo sistema galėtų suteikti fiskalinio manevravimo galimybių investicijoms, o tai savo ruožtu gali paskatinti kurti inovatyvius finansavimo mechanizmus su privačiuoju sektoriumi, kad būtų galima visapusiškai išnaudoti ES lygmens finansinės paramos tokioms investicijoms potencialą. Siekiant šio tikslo, platesnio užmojo tvaraus finansavimo sistema gali veiksmingiau užtikrinti, kad privačios investicijos derėtų su bendrais ES tikslais. Jei alternatyvios finansavimo formos, pvz., skolinimo platformos, sutelktinės investicijos, rizikos kapitalas ir obligacijų rinkos taptų patrauklesnės ir prieinamesnės visų dydžių įmonėms ir visiems asmenims, tai padėtų finansuoti plataus užmojo inovacijų ir investicinius projektus. Pereinant prie neutralaus poveikio klimatui ekonomikos, kuri vis labiau skaitmenizuojasi ir kuriai būdingas tvarus ir integracinis augimas, būtinas veiksmingas finansų rinkų veikimas.

6.9. Siekiant sutelkti išteklius, būtinus investicijoms į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, taip pat ES strateginiam savarankiškumui užtikrinti, labai svarbu baigti kurti kapitalo rinkų sąjungą. Bankų sąjunga yra esminis aspektas siekiant tikros ekonominės ir pinigų sąjungos – baigus ją kurti padidėtų ES ekonomikos finansinis stabilumas ir atsparumas.

6.10. Be to, matome didžiulę dirbtinio intelekto naudojimo pažangą, o tai gali padėti didinti našumą ir tobulinti darbo organizavimo modelius, jei dirbtinis intelektas bus tinkamai valdomas laikantis į žmogų orientuoto požiūrio.

6.11. EESRK:

— ragina naująjį Europos Parlamentą ir Europos Komisiją kuo geriau pasinaudoti suteiktais įgaliojimais ir įgyvendinti savo planus apsaugoti planetą, investuoti į tvarų ekonomikos augimą ir konkurencingumą ir didinti ES suverenitetą strateginėse srityse, siekiant ateities kartų gerovės ir laikantis kartų teisingumo principo. Jie turėtų toliau siekti socialiai teisingos, žaliosios, mėlynosios ir skaitmeninės pertvarkos ir inovacijų, taip užtikrinant Europos projekte numatytas kokybiškas darbo vietas ir atsparumą;

— siūlo mokytis iš priemonės „Next Generation EU“ ir priimti dabartinius pasiūlymus ir įsipareigojimus dėl naujų ES biudžeto nuosavų išteklių, taikant ES investavimo priemonę, kuri prireikus galėtų sudaryti sąlygas tam tikras ypatingos svarbos ir strategines technologijas valdyti viešai, kartu apsaugant visus tiek viešuosius, tiek privačiuosius investuotojus;

— rekomenduoja skatinti Europos socialinės rinkos ekonomikos modelį remiant verslumą ir inovacijas, investuojant į kokybišką švietimą, mokymą ir įgūdžius, užtikrinant teisę į mokymąsi visą gyvenimą, įskaitant perkvalifikavimą ir kvalifikacijos kėlimą, puoselėjant aukštos kokybės profesinę kvalifikaciją, kuriant tvarias ir kokybiškas darbo vietas, įskaitant naujas darbo formas; skatinant švietimo ir mokymo įstaigų bendradarbiavimą ir visiems užtikrinant veiksmingą prieigą prie kokybiško mokymo;

— rekomenduoja sugriežtinti galiojančias bendrosios rinkos taisykles siekiant sukurti naują dinamiką, kad būtų pašalintos kliūtys tarpvalstybiniam žmonių, prekių, paslaugų, kapitalo ir duomenų judumui. Tai ypač svarbu, nes pastaraisiais metais – dėl su krize susijusių išimčių ir sulėtėjusio kliūčių laisvam judėjimui šalinimo – sąlygos bendrojoje rinkoje tapo mažiau vienodos;

— remia MVĮ steigimą ir plėtrą įgyvendinant principą „visų pirma galvokime apie mažuosius“, sukuriant stabilią teisinę sistemą, supaprastinant administracinius procesus, kad būtų remiamos MVĮ, užtikrinamos vienodos sąlygos bendrojoje rinkoje ir MVĮ suteikiama prieiga prie atsinaujinančiųjų išteklių energijos prieinamomis kainomis;

— ragina parengti tvirtą Europos pramonės strategiją, kuri papildytų 2040 m. tikslą sumažinti išmetamą CO_2 kiekį 90 proc. ir išlaikyti aukštos kokybės darbo vietas Europoje. Todėl, siekiant padidinti ir užtikrinti tvarų ES konkurencingumą, pagal ES žaliąjį kursą skubiai reikia kaip strateginį prioritetą parengti išsamų veiksmų planą, pavyzdžiui, siūlomą švarios pramonės kursą;

— rekomenduoja imtis veiksmų siekiant atgaivinti ES žemės ūkio sektorių ir skatinti kaimo plėtrą, kad kaimas taptų patrauklesnis jaunimui ir žmonėms, kurie valdo mažus, vidutinius arba šeimos ūkius ir įmones, taip išvengiant gyventojų kėlimosi iš kaimo į miestą. Tokius ūkininkus reikėtų remti pagal tinkamai finansuojamą bendrą žemės ūkio politiką po 2027 m., kuria bus apsaugota Europos maisto gamyba ir užtikrintas jos atsparumas. Ūkininkavimas ir gyvybingos kaimo bendruomenės bus tvarios tik tada, kai bus subalansuotai patenkinti ekonominiai, socialiniai ir aplinkos apsaugos poreikiai;

— pritaria tam, kad būtų plėtojama stipri socialinė ekonomika įgyvendinant Socialinės ekonomikos tarybos rekomendaciją skatinti socialiai atsakingą verslą ir naudą visuomenei (žr. Lježo socialinės ekonomikos ES veiksmų gaires);

— pripažįsta, kad klimato krizė yra esminis pokytis – būtina užtikrinti žaliųjų, socialinių ir mėlynųjų kursų ir susijusių ES programų, nes jos yra tarpusavyje susijusios politikos sritys, įgyvendinimą. Reikia imtis veiksmų ES ir nacionaliniu lygmenimis, kad būtų galima prognozuoti klimato kaitos padarinius ir įvertinti jos sąnaudas (dėl potvynių, prastai derančių pasėlių, sausrų ir kt.). Reikia laikyti piliečius aktyviais dalyviais ir pripažinti jų, kaip energiją gaminančių vartotojų, vaidmenį vykdant su klimato kaita susijusią pertvarką;

— pasisako už tai, kad visiems būtų užtikrinta teisinga ir sąžininga pertvarka: būtina plėtoti Europos teisingos pertvarkos politikos sistemą, kad būtų galima pereiti prie tvarios ir nuo iškastinio kuro nepriklausomos ekonomikos, ir užtikrinti, kad šie pokyčiai būtų naudingi platesnei gyventojų daliai, nė vienas nebūtų paliktas nuošalyje ir tai būtų daroma remiantis kartų sanglauda ir solidarumu. EESRK pabrėžia, kad TPPS turėtų būti papildyta ES politikos sistema, kuri sudarytų sąlygas įmonėms tapti konkurencingoms sąžiningu būdu, tvarioms, stipresnėms ir atsparesnėms ir pasitelkiant socialinį dialogą atlikti savo vaidmenį užtikrinant teisingą pertvarką, kuri būtų orientuota į žmones, pritaikyta prie vietos sąlygų, kuria būtų saugoma gamta ir aplinka ir išnaudojamos galimybės;

— palankiai vertina sprendimą 2026–2032 m. laikotarpiu ES socialiniam klimato fondui skirti 86 mlrd. EUR. Taip pat turėtų būti skirtas papildomas finansavimas iš ES prisitaikymo prie klimato kaitos fondo, Sanglaudos fondo, Teisingos pertvarkos fondo ir pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę neigiamam klimato krizės poveikiui, visų pirma pažeidžiamiausiems asmenims, švelninti;

— pabrėžia, kad siekiant remti pokyčius skatinantį ES saugumo ir tvarumo strategijos aspektą, taip pat numatant proveržio technologijų, pvz., dirbtinio intelekto, poveikį, svarbu konsultuotis su darbuotojais. Siekiant teisingo perėjimo darbo pasaulyje, socialiniai partneriai visais lygmenimis turėtų turėti galimybę naudotis veiksmingais konsultacijų mechanizmais ir tinkama sistema, įskaitant socialinį dialogą ir kolektyvines sutartis, kartu taikydami veiksmingą pilietinį dialogą su atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais;

— mano, kad būtina imtis tolesnių veiksmų siekiant sukurti veiksmingą, integruotą ir visas valstybes nares apimančią kapitalo rinkų sąjungą ir visavertę bankų sąjungą, kad būtų toliau derinamos nuostatos ir šalinamos tarpvalstybinės kliūtys, kartu užtikrinant patikimą reglamentavimą ir priežiūrą, siekiant išsaugoti finansinį stabilumą, apsaugoti vartotojus, investuotojus ir santaupų turėtojus ir sukurti patikimą bendrąją rinką.

7. **Socialinis apsaugos aspektas – užimtumas, įgūdžiai ir teisinga pertvarka**

7.1. 2024 m. balandžio 16 d. La Hulpės deklaracijoje, priimtoje Belgijos pirmininkavimo ES Tarybai laikotarpiu, pabrėžiama, kad šiuo metu, kai susiduriama su daugybe iššūkių, Europos Sąjunga turi labiau nei bet kada laikytis savo pagrindinių vertybių – lygybės ir socialinės pažangos. EESRK tvirtai pritaria šiai nuomonei ([2]).

7.2. Susiduriant su klimato ir demografiniais pokyčiais, skaitmenine ir žaliąja pertvarka ir pasauliniais ekonominiais ir saugumo iššūkiais, ES socialinis matmuo saugumo darbotvarkę turėtų susieti su labai konkurencinga socialine rinkos ekonomika, tvariu augimu ir visišku užimtumu, siekiant aukštynkryptės gyvenimo ir darbo sąlygų konvergencijos.

7.3. Investicijos į saugumą ir gynybą yra neveiksmingos, jei visuomenė susiskaldžiusi. Socialinis investicijų ir reformų aspektas turėtų būti neatsiejama saugumo darbotvarkės dalis. Nenukrypstant nuo JT darbotvarkės iki 2030 m. kaip visa apimančios politikos sistemos, ES ekonominiu ir socialiniu modeliu turėtų būti užtikrinama, kad bendrosios rinkos privalumai, susieti su bendra valiuta, būtų sąžiningai ir subalansuotai naudingi visiems.

7.4. Prasidėjus naujam teisėkūros laikotarpiui, ES raginama spręsti neatidėliotinus uždavinius socialinėje srityje. EESRK mano, kad pirmenybę reikia teikti tiems klausimams, kurie gali pakenkti skirtingiems saugumo darbotvarkės aspektams, ir tiems, kurie yra svarbūs visiems.

7.5. Įvairių amžiaus grupių skurdo ir socialinės atskirties lygiai labai skiriasi, o dažniausiai ją patiria vaikai ir vyresnio amžiaus asmenys. Energijos nepriteklius padidėjo dėl pragyvenimo išlaidų krizės, dėl kurios taip pat ima trūkti įperkamo būsto. Šalyse, kuriose dėl perkamosios galios sumažėjimo darbo užmokestis atsilieka nuo infliacijos, padidėjo dirbančiųjų skurdas. Tai didina žmonių nelygybę ir toliau skaldo visuomenę.

7.6. Vykdant žaliąją ir skaitmeninę pertvarkas kuriamos naujos darbo vietos ir tam reikia naujų įgūdžių, tačiau darbuotojai, kurie turi patenkinti šiuos naujus poreikius, susiduria su neapibrėžtumu. Socialinis dialogas, kurį būtų galima pasitelkti siekiant padėti darbuotojams ir numatyti pokyčius įmonėms, kai kuriose valstybėse narėse yra silpnas dėl mažos kolektyvinių derybų aprėpties. Darbo jėgos trūkumą lemia: demografinis vystymasis; nepakankamas tam tikrų ekonomikos sektorių patrauklumas, be kita ko, dėl prastų darbo sąlygų; technologiniai pokyčiai, dėl žaliosios ir skaitmeninės pertvarkos sukurtos naujos darbo vietos; ir darbo rinkai aktualių darbo jėgos įgūdžių trūkumas.

7.7. Atsiranda regioninių skirtumų tarp bendrosios rinkos branduolio ir periferijos, taip pat tarp miesto ir kaimo vietovių. Skirtinga darbo užmokesčio dinamika tokius skirtumus gali dar labiau padidinti. Kaimo vietovės yra labai svarbios ekonominei ir socialinei sanglaudai, žemės ūkiui ir tvarioms maisto sistemoms.

7.8. Vis dar neišspręstos darbuotojų sveikatos ir saugos problemos, visų pirma susijusios su nelaimingais atsitikimais darbe ir ligomis. Pasitelkus geriausias technologijas būtų lengviau imtis prevencinių priemonių darbo aplinkai gerinti.

7.9. Kai kuriose šalyse moterų nedarbas ir atskirtis pasiekė dramatišką mastą. Esama šiokios tokios pažangos moterų ir vyrų lygių galimybių srityje, tačiau kiek tai susiję su vadovaujamomis pareigomis, ji dar toli gražu nėra patenkinama. Nepaisant ES teisinės sistemos, diskriminacija išlieka ir su ja susiduria konkrečios grupės, pavyzdžiui, jaunimas, neįgalieji, migrantų kilmės darbuotojai ir LGBTQIA+ bendruomenė. Senėjančiai visuomenei reikia prieinamų priežiūros paslaugų, kad gyventų oriai.

7.10. Tinkamai parengta socialinių investicijų politika gali turėti teigiamo poveikio ekonomikos augimui, našumui ir integraciniam bei tvariam konkurencingumui, o tai labai svarbu siekiant išlaikyti geras darbo vietas Europoje ([3]), ir pasitelkiant šią politiką galima spręsti pirmiau išdėstytus iššūkius. ES ir jos valstybės narės turėtų pagal Europos socialinių teisių ramstį toliau įgyvendinti reformas ir politiką kaip bendrą politinį įsipareigojimą.

([2]) OL C, C/2024/4056, 2024 7 12, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4056/oj.

([3]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Ilgalaikio integracinio augimo skatinimas reformomis ir investicijomis (OL C, C/2024/3378, 2024 5 31, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/3378/oj) ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė (a) Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui Bendrosios rinkos trisdešimtmetis (COM(2023) 162 final) (b) Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui Ilgalaikis ES konkurencingumas. Perspektyvos po 2030 m. (OL C, C/2024/4056, 2024 7 12, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4056/oj).

7.11. Atsižvelgiant į subsidiarumo ir proporcingumo principus ir siekiant sukurti darnią visuomenę, kuri užtikrintų aukštesnį ES, jos piliečių ir ekonomikos saugumo lygį, reikia naudoti įvairias ES priemones pirmiau nurodytiems uždaviniams spręsti.

7.12. Socialinę politiką reikėtų remti geriau panaudojant sanglaudos politikos programas, įskaitant „Europos socialinį fondą +“ (ESF+), kuris plečiamas nacionalinėmis ir privačiomis bendro finansavimo politikos iniciatyvomis. Labai svarbu, kad ES lygmeniu vykdoma politika būtų holistiška, koordinuojama ir integruota. Be kita ko, būtų galima pasitelkti tokį ES biudžetą, kuris geriau atitiktų socialinius poreikius ir būtų įgyvendinamas per reformuotą Europos semestrą ir jo socialinės konvergencijos sistemą, laikantis patikimos ekonominės, socialinės ir finansų politikos.

7.13. Be to, naudodamosi socialinės apsaugos sistemomis ir taikydamos socialinę politiką valstybės narės gali vykdyti savo įsipareigojimus socialinių ir žmogaus teisių srityse. ES yra unikali dėl savo socialinio modelio – tuo ji teigiamai išsiskiria iš savo konkurentų. Europos socialinių teisių ramsčiu siekiama stiprinti socialinę sanglaudą ir veiksmingai kovoti su skurdu, dar kartą patvirtinant, kad socialinės teisės yra esminė ES politikos dalis ir kad šis ramstis ir kitos su socialinėmis išlaidomis susijusios ES priemonės yra neatsiejami. Stebint pažangą ir užtikrinant, kad socialinė politika būtų tinkamai finansuojama ir įgyvendinama, bus itin svarbu stiprinti ramsčio ir Europos semestro proceso sąsajas.

7.14. Persvarstytomis ekonomikos valdymo reformos taisyklėmis būtina remti augimą skatinančias struktūrines reformas ir viešąsias investicijas, taip pat didinti atsakomybę už valstybių narių planus. Šios taisyklės neturėtų pakenkti pagrindinėms paslaugoms, pvz., sveikatos sistemoms, švietimui ir teisingumui, skiriamoms viešosioms išlaidoms, nedarant poveikio jų kokybei ir įtraukumui. Siekiant kovoti su galimu neigiamu poveikiu, svarbus vaidmuo siekiant stabilizuoti socialines išlaidas ir didinti investicijas tenka ES fiskalinei erdvei. ES finansuojamomis investicijomis taip pat turėtų būti finansuojamos Europos viešosios gėrybės – kai kurios jų išvardytos aukščiau. Tinkamai parengtos socialinės investicijos ir reformos gali būti labai naudingos ekonomikos augimui, nes jos daro poveikį žmonėms ir našumui, įskaitant didesnius inovacinius pajėgumus, naujų technologijų įsisavinimą ir užimtumo galimybes. Tuo pačiu metu nacionalinės vyriausybės turi peržiūrėti ir užtikrinti, kad jų socialinės apsaugos sistemos turėtų pakankamai išteklių tose srityse, kuriose socialinės paramos reikia labiausiai. Socialinei infrastruktūrai ir tinklams, ypač susijusiems su socialine apsauga, reikia tinkamo finansavimo.

7.15. Šiuo atžvilgiu labai svarbu, kad vyriausybės laikytųsi aiškios pozicijos dėl nacionalinių mokesčių sistemų koordinavimo, siekiant sustabdyti mokesčių bazės eroziją, kovoti su mokesčių dempingu ir vengimu ir visapusiškai išnaudoti padidėjusias mokestines pajamas, kad būtų padidinti ES nuosavi ištekliai ekonominėms investicijoms ir socialinei bei teritorinei sanglaudai.

7.16. Socialinis dialogas visais lygmenimis gali atlikti svarbų vaidmenį didinant Europos įmonių augimą, našumą, užimtumą ir konkurencingumą pasaulinėse rinkose, kartu padedant gerinti darbuotojų darbo sąlygas ir gerovę. Užtikrinti didesnę gerai veikiančio socialinio dialogo aprėptį, įskaitant kolektyvines derybas, tebėra iššūkis tiek socialiniams partneriams, tiek valstybėms narėms.

7.17. Siekiant užtikrinti, kad žmonės atliktų aktyvų vaidmenį valdant dabartines esmines pertvarkas, labai svarbu stiprinti socialinį ir pilietinį dialogą. Socialinis dialogas atveria duris kolektyvinėms deryboms, taip pat darbuotojų teisei į informaciją ir konsultacijas bei aktyvesniam dalyvavimui pagal nacionalinės teisės aktus ir praktiką. Tokios priemonės yra būtinos siekiant pritaikyti darbo vietą prie naujų technologijų, skaitmeninimo ir dirbtinio intelekto poveikio ir atnaujinti darbo sąlygas bei darbuotojų teises. Į šį sąrašą galima įtraukti ir ES institucijose vykstančias diskusijas dėl teisės atsijungti.

7.18. EESRK:

— ragina Europos Komisiją stebėti visų esamų iniciatyvų įgyvendinimą ir prireikus pateikti naujų teisėkūros ir ne teisėkūros iniciatyvų;

— atkreipia dėmesį į tai, kad Europos socialinių teisių ramstis ir toliau turėtų būti naudojamas siekiant valdyti veiklą, susijusią su socialinės sanglaudos ir darbo sąlygų gerinimu, kartu dedant pastangas įgyvendinti Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų planą ir 2030 m. tikslus dėl užimtumo, švietimo, įgūdžių ir skurdo;

— ragina Europos Komisiją prisitaikymo prie dirbtinio intelekto naudojimo proceso metu stebėti sprendimus, jau įtrauktus į ES ir nacionalinės teisės aktus dėl sveikatos ir saugos, darbo organizavimo ir darbo sąlygų, ir užtikrinti, kad būtų laikomasi į žmogų orientuoto požiūrio (pvz., algoritminio valdymo);

— ragina Europos Komisiją skatinti Europos socialinio dialogo rezultatus ir remti socialinio dialogo vykdymą nacionaliniu lygmeniu; pažymi, kad šiuo atžvilgiu vertinga priemonė būtų Europos semestro socialinės konvergencijos sistema;

— ragina ES institucijas pripažinti ir vertinti PVO kaip pagrindinius subjektus kuriant ir įgyvendinant teisingą pertvarką. Jos padeda remti pažeidžiamiausius asmenis ir tuos, kurie turi mažiau galimybių prisitaikyti prie pokyčių, nes jos sąveikauja su vietos valdžios institucijomis ir geba perteikti pasirinktą politinio matmens temą tiesiai bendruomenei;

— ragina ES institucijas kitoje DFP apsvarstyti tinkamas finansines priemones, skirtas į ateitį orientuotoms socialinėms investicijoms, susijusioms su poreikiu užtikrinti Europos viešųjų gėrybių – saugumo (pvz., maisto sistemų, vandens, energijos tiekimo ir paskirstymo, mokslinių tyrimų ir inovacijų, prieigos prie informacijos ir strateginės infrastruktūros saugumo), sveikatos, švietimo ir gerovės – teikimą;

— ragina ES institucijas įvertinti finansinės priemonės poreikį remiantis patirtimi, įgyta įgyvendinant priemonę SURE, siekiant stabilizuoti valstybių narių socialines išlaidas išorės ekonominių sukrėtimų atveju;

— ragina Europos Komisiją stebėti ir vertinti lyčių lygybės strategiją, kuri baigs galioti 2025 m., ir skubiai pradėti rengti naują strategiją;

— ragina Europos Komisiją įvertinti kitų lygybės strategijų rezultatus ir imtis tinkamų veiksmų siekiant toliau kurti lygybės sąjungą; vienas iš tokių veiksmų galėtų būti Europos Komisijos Lygybės generalinio direktorato įsteigimas;

— ragina tobulinti Jaunimo garantijų sistemos iniciatyvą ir panašias programas, pvz., iniciatyvą ALMA (*Aim, Learn, Master, Achieve*), kurios suteikia darbo galimybių jaunimui, įskaitant nesimokančius, nedirbančius ir mokymuose nedalyvaujančius (NEET) jaunuolius, ir imtis veiksmų siekiant stiprinti kitas ilgalaikio nedarbo mažinimo programas. Reikia atlikti Europos vaiko garantijų sistemos vertinimą, kad būtų galima stebėti pažangą siekiant jos tikslų;

— ragina ES institucijas ir valstybes nares parengti tikslines darbo jėgos gausinimo priemones, kad būtų galima spręsti demografines problemas, siekiant užtikrinti stabilų užimtumą, paremtą aktyvia darbo rinkos politika ir socialiniu dialogu. EESRK atidžiai stebės Europos lygmens iniciatyvą uždrausti nemokamas ir fiktyvias stažuotes;

— ragina parengti darbuotojų sveikatos ir saugos strategijas, kuriomis būtų siekiama užtikrinti, kad darbe nebūtų mirčių ir nelaimingų atsitikimų, ir sustiprinti kovą su profesinėmis ligomis. Prevencijos priemonėms stiprinti reikėtų pasitelkti naujas technologijas, įskaitant dirbtinį intelektą. Šiose strategijose taip pat turėtų būti atsižvelgiama į galimą riziką, kuri kyla dėl skaitmeninių ir demografinių pokyčių darbo vietoje, taip pat numatomos darbuotojų apsaugos nuo patogenų ar pavojingų medžiagų poveikio ir psichosocialinės rizikos priemonės;

— ragina valstybes nares tinkamai įgyvendinti Direktyvą dėl deramo minimaliojo darbo užmokesčio, kuria taip pat siekiama sutelkti socialinį dialogą ir kolektyvines derybas visais lygmenimis. Tai padės remti darbuotojus ir įmones, ypač MVĮ, numatyti pokyčius, kuriuos lemia žalioji ir skaitmeninė pertvarka ir dėl kurių daugelyje šalių kyla sunkumų socialiniams partneriams, kiek tai susiję su kolektyvinių derybų aprėptimi;

— atkreipia dėmesį į iniciatyvos „Tavo Europa, tavo balsas!“ ([4]) raginimą nustatyti specialias prekių ir paslaugų, kurios daro neigiamą poveikį klimatui, pavyzdžiui, prabangos prekių, apmokestinimo gaires. Iš šių mokesčių gautos pajamos turėtų būti naudojamos klimatui nekenkiančioms iniciatyvoms ir priemonėms, kuriomis remiamas ES įsipareigojimas kurti tvarią ir ekologišką ekonomiką, finansuoti.

8. **Sveikatos ir deramų gyvenimo sąlygų užtikrinimas. Tvirtas visuomeninis aspektas**

8.1. Daugeliui žmonių susirūpinimą kelia COVID-19 padariniai, Rusijos agresijos prieš Ukrainą sukelta energetikos krizė ir dėl jos kilusi didelė infliacija. Skurdo lygis tam tikrose šalyse mažėja, tačiau kitur, ypač atokiose vietovėse, padidėjo absoliutus vyresnio amžiaus žmonių ir moterų skurdas. Siekiant Europos tikslo, pagal kurį iki 2030 m. 25 mln. žmonių turėtų išbristi iš skurdo, reikia nuveikti daug daugiau, be kita ko, kovojant su sisteminiu skurdu, vaikų skurdu ir dirbančiųjų skurdu.

([4]) „Tavo Europa, tavo balsas!“ yra metinis EESRK renginys, skirtas jaunimui. Apibendrinamojoje ataskaitoje pateikiamos penkios pagrindinės 2024 m. „Tavo Europa, tavo balsas“ iniciatyvos rekomendacijos, kurias parengė ir dėl kurių balsavo jaunimo atstovai.

8.2. Kad galėtume spręsti dabartinius ir būsimus socialinius uždavinius, grindžiamus JT darbotvarke iki 2030 m., reikia atnaujinti Europos socialinę sutartį, kad būtų užtikrintos socialinės teisės, lyčių lygybė ir geresnės gyvenimo bei darbo sąlygos, kartu kovojant su skurdu ir socialine atskirtimi ir stiprinant aukštynkryptę konvergenciją ES ([5]).

8.3. EESRK pabrėžia, kad svarbu integruoti negalios aspektą į visas ES politikos sritis, programas ir strategijas. Be kita ko, reikia užtikrinti, kad neįgalieji turėtų vienodas galimybes gauti išsilavinimą, įsidarbinti ir naudotis socialinėmis paslaugomis. Politika turėtų būti rengiama siekiant šalinti kliūtis ir skatinti visapusišką neįgaliųjų įtrauktį į visus visuomenės aspektus, taip prisidedant prie įtraukesnės ir teisingesnės ES kūrimo.

8.4. Dėl demografinių pokyčių – mažo gimstamumo ir senėjančios visuomenės – Europoje padidės aukštos kokybės sveikatos priežiūros ir socialinių paslaugų, kurios turi būti prieinamos visiems, paklausa. Socialinės apsaugos sistemos turi būti tvarios, kad jos būtų naudingos ir ateities kartoms. Reikia investuoti išteklius į kvalifikacijų struktūras ir į tai, kad būtų užtikrintos veiksmingos viešosios paslaugos ir administracija, turinti pakankamą, motyvuotą, pakankamai apmokamą ir kvalifikuotą personalą visais lygmenimis.

8.5. Įperkamas, deramas ir tvarus būstas visiems buvo pripažintas Tarybai pirmininkaujančios Belgijos Lježo deklaracijoje. EESRK ragina sukurti ES platformą, skirtą remti nacionalines, regionines ir vietos partnerystes, kad būtų panaikinta atskirtis dėl būsto.

8.6. Europos sveikatos sąjungos tikslas – užtikrinti įperkamą, prieinamą, kokybišką, prevencinę ir gydomąją sveikatos priežiūrą. Sveikatos sąjunga buvo sukurta po COVID-19 pandemijos ir apima pasirengimą krizėms, visapusišką požiūrį į psichikos sveikatą, kovą su vėžiu, taip pat strateginį savarankiškumą ir farmacijos srities teisės aktų reformą. 2024–2029 m. ES strateginėje darbotvarkėje daugiausia dėmesio turi būti skiriama sveikatai – tiek remiantis pažanga, padaryta ankstesnės kadencijos laikotarpiu, tiek imantis papildomų veiksmų, be kita ko, teikiant pirmenybę retosioms ligoms ir jų padariniams, taip pat stiprinant bendradarbiavimą, kad būtų galima kovoti su nacionalinių sveikatos sistemų susiskaidymu ir skirtumais.

8.7. EESRK:

— ragina imtis veiksmų, susijusių su DVT, ir parengti išsamią ES kovos su skurdu strategiją, į kurią turi būti įtrauktos koordinuotos visų valstybių narių pastangos mažinti skurdą. Šia strategija turėtų būti sprendžiami ir neatidėliotini poreikiai, ir sisteminiai klausimai, pavyzdžiui, pajamų nelygybė ir galimybių naudotis socialinėmis paslaugomis trūkumas. Ji turėtų būti suderinta su Europos socialinių teisių ramsčiu ir apimti geriausią valstybių narių patirtį, siekiant veiksmingai ir tvariai mažinti skurdą visoje ES;

— pritaria tam, kad būtų paskirtas už būstą atsakingas Komisijos narys, kuriam būtų numatytas specialus postas ir atitinkamas generalinis direktoratas, ir būtų laikomasi holistinio požiūrio, t. y. Europos socialinio būsto veiksmų plano, skirto būsto krizei spręsti. Pagal šį veiksmų planą reikėtų sutelkti finansavimą kitoje DFP ir visiems užtikrinti įperkamą, deramą ir tvarų būstą. Ypač daug dėmesio turėtų būti skiriama būsto politikai, kuri atitiktų pažeidžiamų grupių, įskaitant vyresnio amžiaus asmenis, neįgaliuosius ir mažas pajamas gaunančias šeimas, poreikius;

— pabrėžia, kad energijos tiekimas laikomas visuotinės svarbos paslauga. ES reglamentavimo sistema turėtų būti sudarytos sąlygos aplinkai nekenksmingam, įperkamam, prieinamam ir patikimam energijos tiekimui, kaip nurodyta energetikos sąjungos nuostatose;

— ragina Komisiją naujos kadencijos metu įgyvendinti neįgaliųjų teisių strategiją ir parengti tvirtą neįgaliųjų teisių darbotvarkę. Todėl Komisija turėtų parengti veiksmų planą, kuriame būtų numatytos politikos, programų ir teisėkūros darbo iniciatyvos. Šis veiksmų planas turėtų būti skirtas užtikrinti neįgaliųjų įtrauktį ir vienodą požiūrį į juos, laikantis JT neįgaliųjų teisių konvencijos;

— ragina laikytis bendros sveikatos koncepcijos, kad būtų apsaugota piliečių gerovė ir užtikrinta prieiga prie vandens, maisto sauga ir apsirūpinimo maistu savarankiškumas, taip pat galimybė kaip viešosiomis gėrybėmis naudotis tvariomis sveikatos priežiūros ir socialinėmis paslaugomis;

([5]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai 2023 m. strateginio prognozavimo ataskaita. Europos atviro strateginio savarankiškumo šerdyje – tvarumas ir žmonių gerovė (OL C, C/2024/4057, 2024 7 12, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/4057/oj).

— pripažįsta laisvųjų profesijų, MVĮ, kitų suinteresuotųjų subjektų ir pilietinės visuomenės organizacijų vaidmenį užtikrinant, kad vietos bendruomenės taptų atsparesnės, sveikesnės, tvaresnės ir socialiai teisingesnės bei suteiktų vienodų galimybių; pabrėžia, kad siekiant tvarios ateities labai svarbu aktyviai saugoti aplinką;

— atkreipia dėmesį į tai, kad sveikatos politika nėra izoliuota; priešingai, ji, kartu su energetika, apsirūpinimo maistu saugumu ir technologijomis, yra labai svarbi ES ekonomikai. Todėl sveikatos priežiūra turėtų būti vertinama kaip viešoji socialinė investicija, o ne laikoma išlaidomis. Reikia stengtis padidinti investicijas tiek į ligų prevenciją, tiek į ilgalaikio sveikatos priežiūros tvarumo užtikrinimą, laikantis teisės į sveikatą koncepcijos, kuri per Konferenciją dėl Europos ateities buvo nurodyta kaip prioritetinis klausimas;

— ragina ES imtis skubių veiksmų siekiant sukurti visavertę Europos sveikatos sąjungą ir daug investuoti į bendrus medicinos mokslinių tyrimų projektus, kaip tai buvo padaryta reaguojant į COVID-19; primygtinai ragina ES parengti retųjų ligų veiksmų planą ir pripažinti, kad piliečiai turi teisę į kokybiškas, įperkamas ir prieinamas sveikatos priežiūros paslaugas – tai turi būti nustatyta Europos sveikatos garantijų sistemoje;

— pabrėžia, kad reikia iš esmės pakeisti požiūrį, pripažįstant priežiūros vertę mūsų visuomenėje pagal Europos priežiūros strategiją; ragina parengti Europos priežiūros garantijų sistemą, pagal kurią visiems, kuriems to reikia, būtų užtikrinta galimybė gauti įperkamas ir kokybiškas priežiūros paslaugas. Garantijų sistema turėtų įgalėti tuos, kuriems reikia priežiūros, kartu remiant jų globėjus ir, be kita ko, nuimant neapmokamų priežiūros pareigų naštą nuo moterų pečių;

— taip pat ragina skirti papildomą ES finansavimą siekiant remti valstybes nares joms plečiant ir gerinant priežiūros paslaugas ir didinant jų aprėptį. Kad pagerėtų visų, ypač pažeidžiamiausių asmenų, gyvenimo kokybė, būtina investuoti į priežiūros ekonomiką;

— pripažįsta priežiūros ir su ja susijusio darbo vertę mūsų visuomenėje ir priežiūros ekonomikos potencialą kuriant kokybiškas darbo vietas ir sudarant deramas darbo sąlygas priežiūros darbuotojams, įskaitant namų ūkio darbuotojus. Reikia imtis veiksmų, kad į sveikatos priežiūros sektorių būtų pritraukta naujų darbuotojų ir investuojama į išsilavinusią, kvalifikuotą, lyčių požiūriu subalansuotą ir motyvuotą darbo jėgą, kuri būtų labai vertinama socialiniu požiūriu ir gautų atitinkamą atlyginimą. Šie veiksmai bus labai svarbūs siekiant užtikrinti atsparią ir kokybišką sveikatos priežiūrą valstybėse narėse;

— pabrėžia, kad reikia pereiti prie strategijos, grindžiamos oria senatve ir kartų solidarumu, ir ragina parengti Europos strategiją dėl vyresnio amžiaus asmenų;

— primena iniciatyvos „Tavo Europa, tavo balsas!“ raginimą parengti standartizuotą bendrą strategiją dėl lytinių ir reprodukcinių teisių visoje ES. Šia strategija turėtų būti užtikrinta galimybė visiems naudotis visapusiškomis lytinės ir reprodukcinės sveikatos paslaugomis, skatinant lyčių lygybę ir apsaugant pagrindines teises.

9. **Piliečių dalyvavimas, patikima pilietinė erdvė ir prasmingas pilietinis dialogas**

9.1. Dalyvavimas yra esminė Europos demokratijos sudedamoji dalis, būtinoji pasitikėjimo stiprinimo ir ES politikos teisėtumo piliečių akyse sąlyga. Dalyvaujamosios demokratijos sąvoka įtvirtinta Europos Sąjungos sutarties (ES sutartis) 11 straipsnyje: jame nustatyta, kad piliečiai turi teisę dalyvauti demokratiniame Sąjungos gyvenime, o institucijos įsipareigoja konsultuotis ir priimti sprendimus kuo atviriau ir skaidriau.

9.2. Konferencijoje dėl Europos ateities dalyvavusiems piliečiams kilo klausimų dėl ES sprendimų priėmimo ir jie prašė daugiau lankstumo priimant sprendimus ir imantis veiksmų, ypač susidūrus su neatidėliotinais pasauliniais iššūkiais.

9.3. Užtikrinti, kad visų amžiaus grupių žmonės turėtų galimybių dalyvauti pilietiniame gyvenime ir prie jo prisidėti, yra vienas iš svarbiausių aspektų skatinant pilietinę atsakomybę ir didinant demokratinio proceso patikimumą. Jaunimo inovacijos, dalyvavimas ir entuziazmas gali padėti formuoti ES ateitį pasitelkiant tvirtą struktūruoto dalyvavimo sistemą. Nepriklausomos, laisvos ir atstovaujamosios pilietinės visuomenės organizacijos yra demokratinės visuomenės apsaugos priemonė ir atlieka svarbų vaidmenį plėtojant, įgyvendinant ir stebint ES politiką. Pilietinės visuomenės organizacijos skatina kolektyvinį dalyvavimą: tai papildo tiesioginio piliečių dalyvavimo formas, kuriomis išreiškiama žmonių nuomonė, taip atsveriant bet kokius valstybių narių bandymus užgniaužti pilietinę erdvę.

9.4. Socialinių partnerių organizacijos yra labai svarbi organizuotos pilietinės visuomenės dalis. Tačiau pripažintiems socialiniams partneriams tenka ypač svarbus vaidmuo formuojant ekonominę, darbo ir socialinę politiką, kuria skatinama aukštynkryptė gyvenimo ir darbo sąlygų konvergencija valstybėse narėse. Šis vaidmuo turėtų būti visapusiškai pripažįstamas ir įtvirtinamas socialinio dialogo struktūrose ir procesuose visais lygmenimis ir jis skiriasi nuo pilietinio dialogo.

9.5. EESRK su susirūpinimu atkreipia dėmesį į pokyčius kai kuriose valstybėse narėse, dėl kurių sumažėjo pilietinės visuomenės organizacijų erdvė, nors šios organizacijos atlieka svarbų vaidmenį ginant pagrindines teises ir laisves ir kovojant su kylančia populizmo banga. ES turi toliau priešintis šiems poslinkiams taikydama 7 straipsnio procedūras ir įšaldydama Europos lėšas, skirtas valstybėms narėms, kurios nesilaiko teisinės valstybės principo, teismų sistemos nepriklausomumo ar pagrindinių teisių, pavyzdžiui, asociacijų laisvės ar saviraiškos teisės, arba kurios riboja spaudos ir žiniasklaidos laisvę, kad galėtų manipuliuoti viešuoju diskursu. Visuomenės, kuriose diskriminuojami asmenys, yra nesuderinamos su ES, kurioje siekiama subalansuotos ekonominės gerovės, socialinės pažangos ir įtraukties.

9.6. Piliečiai dar niekada taip garsiai neišreiškė savo norų. Juos reikia išgirsti priimant sprendimus ES – tam galima pasitelkti dalyvaujamąsias ir e. demokratijos priemones, pavyzdžiui, Europos piliečių iniciatyvą, piliečių forumus ir visuomenės grupių piliečių politikos idėjas.

9.7. Europa turi būti saugi tarpvalstybinė erdvė, įgalinanti pilietinę visuomenę, įskaitant socialinės ekonomikos subjektus. Visose valstybėse narėse turėtų būti skatinama ir raginama vystyti struktūruotą pilietinį dialogą visais valdymo lygmenimis.

9.8. Todėl siekiant užtikrinti struktūruotą ir prasmingą dialogą, kuriame būtų atsižvelgiama į pilietinę patirtį, reikėtų stiprinti pilietinės visuomenės dialogo mechanizmus. Dabartinės *ad hoc* ir pavienės priemonės yra netinkamos ir pernelyg priklauso nuo susijusių asmenų ir tarnybų geros valios ir asmeninių iniciatyvų.

9.9. EESRK, kaip ES organizuotos pilietinės visuomenės institucinis balsas, atlieka labai svarbų vaidmenį skatinant tvirtą pilietinę erdvę ir sudarant palankesnes sąlygas prasmingam pilietiniam dialogui. Kadangi jis turi daug ekspertinių žinių ir ilgalaikės patirties, Komitetas yra gyvybiškai svarbus tiltas tarp ES institucijų ir įvairių pilietinės visuomenės organizacijų, užtikrindamas, kad politikos formavimo procesuose jų balsas būtų išgirstas. Dėl savo unikalios pozicijos EESRK gali skatinti dalyvaujamąją demokratiją ir padėti į ES politikos formavimo procesą įtraukti įvairius suinteresuotuosius subjektus. EESRK suteikia galimybę naudotis konsensuso ir dialogo platforma ir taip remia įtraukios politikos, atspindinčios piliečių poreikius ir siekius, kūrimą, didindamas ES valdymo teisėtumą ir veiksmingumą.

9.10. Todėl EESRK:

— ragina struktūriškai padėti PVO kurti atsparią visuomenę pasitelkiant pilietinį ir socialinį dialogą ir pripažįsta kertinį PVO vaidmenį piliečių iniciatyvomis kuriant atsparią, lygiateisę ir tvarią visuomenę. Pilietinės visuomenės organizacijos turi būti įtrauktos į sprendimų dėl ES politikos, Europos ar jos žmonių ateities priėmimo procesą. Reikia stengtis palaikyti atvirą, skaidrų ir nuolatinį dialogą su atstovaujamosiomis asociacijomis ir pilietine visuomene ([6]). Siekiant veiksmingai įgyvendinti ES sutarties 11 straipsnį, pilietiniam dialogui visose ES institucijose turi būti taikomi standartai ([7]);

— ragina ES institucijas imtis iniciatyvos ir parengti pilietinei visuomenei skirtą strategiją ([8]) su aiškiu veiksmų planu. Be to, EESRK ragina rengti kasmetinį pilietinį dialogą arba pilietinės erdvės rezultatų suvestinę ([9]), kurioje būtų įvertinta, ar atsižvelgta į pilietinės visuomenės organizacijų indėlį, pateiktą per konsultacijas. Šia rezultatų suvestine būtų galima pasinaudoti kas dvejus metus rengiant pilietinio dialogo ataskaitą, kurioje vertinamas pilietinis dialogas ir PVO veiksmingumas ([10]);

([6]) Europos Sąjungos sutarties (ES sutartis) 11 straipsnio 2 dalis.
([7]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Pilietinio dialogo ir dalyvaujamosios demokratijos stiprinimas ES. Kelias į priekį“ (OL C, C/2024/2481, 2024 4 23, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj) 1.6 ir 5.4 punktai.
([8]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Pilietinio dialogo ir dalyvaujamosios demokratijos stiprinimas ES. Kelias į priekį“ (OL C, C/2024/2481, 2024 4 23, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj) (5.1 punktas).
([9]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Pilietinio dialogo ir dalyvaujamosios demokratijos stiprinimas ES. Kelias į priekį“ (OL C, C/2024/2481, 2024 4 23, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj) (1.10 punktas).
([10]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Pilietinio dialogo ir dalyvaujamosios demokratijos stiprinimas ES. Kelias į priekį“ (OL C, C/2024/2481, 2024 4 23, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/2481/oj) (1.10 punktas).

— ragina imtis veiksmų, kad jaunimas taptų tvaresnės ES ateities varomąja jėga, ir pripažįsta, kad tokie iššūkiai kaip klimato kaita, skaitmeninė pertvarka ir demografiniai pokyčiai yra prioritetai ir galimybės jaunuoliams, kuriuos pasitelkdami jie gali skatinti pokyčius ES. Reikia suteikti erdvę jų struktūruotam dalyvavimui ir pabrėžti, kaip jų inovacijos, įsitraukimas ir atsidavimas gali formuoti ES ateitį;

— mano, kad svarbu pripažinti ir vertinti svarbų pilietinės visuomenės vaidmenį įgyvendinant daugelį pagrindinių ES politikos formavimo aspektų, įskaitant Europos socialinių teisių ramstį. Pilietinei visuomenei tenka esminis vaidmuo išlaikant unikalų ES socialinį ir ekonominį modelį ir skatinant tvarų augimą, socialinę sanglaudą ir įtrauktį;

— mano, kad savanoriška veikla turi būti pripažinta ir vertinama kaip esminė aktyvaus pilietiškumo išraiška. Reikia imtis veiksmų siekiant vertinti ir remti savanorišką veiklą kaip pilietinę veiklą, kuria skatinamas piliečių dalyvavimas ir dalyvaujamoji demokratija, be kita ko, paskelbiant 2025 m. Europos savanorių metais;

— pripažįsta iniciatyvos „Tavo Europa, tavo balsas!“ raginimą skatinti aktyvesnį jaunimo dalyvavimą ir atstovavimą ES sprendimų priėmimo procese, taip pat nustatyti jaunimo kvotą Europos Parlamento rinkimuose. Taip būtų užtikrinta, kad jaunimas tiesiogiai dalyvautų formuojant Europos ateitį, skatinant įtraukesnį ir reprezentatyvesnį demokratinį procesą;

— visiškai pritaria iniciatyvos „Tavo Europa, tavo balsas!“ dalyvių rekomendacijai sukurti tvirtą socialinės žiniasklaidos teisinę sistemą, kad būtų galima spręsti poliarizacijos ir dezinformacijos problemą ir ją sušvelninti. Šia sistema turėtų būti siekiama ginti demokratinius procesus, apsaugoti žmones nuo žalingo turinio ir užtikrinti sąžiningą ir informacija pagrįstą viešą diskursą visoje ES.

9.11. Atlikdami savo vaidmenį galime užtikrinti, kad per šią ES institucijų kadenciją būtų atsižvelgta į visų pilietinės visuomenės organizacijų nuomonę ir jos galėtų visų labui atlikti teisėtą vaidmenį.

2024 m. rugsėjo 18 d., Briuselis.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Oliver RÖPKE